

Иса Д?укебаев

Бекболат батыр

Иса Дәукебаев
Бекболат батыр

«Public Domain»

Дэукебаев И.

Бекболат батыр / И. Дэукебаев — «Public Domain»,

Содержание

БЕКБОЛАТ БАТЫР	5
Конец ознакомительного фрагмента.	11

ИСА ДӘУКЕБАЕВ БЕКБОЛАТ БАТЫР

БЕКБОЛАТ БАТЫР

ИСА ДӘУКЕБАЕВ

Июнь жарлығы

Он алтыншы жылында,
Жиырма алтыншы июньде,
Даланы қара бұлт басты,
Нажағай ойнап от шашты.
Жым-жырт жатқан сахара,
Басқандай болды албасты.
Зілді кезең кездесіп,
Кәрі-жастан сұр қашты.
Жарлығы шығып патшаның,
Ел сенделді, ер састы.
Ежелгі кек оянып,
Көтеріліп жұрт дуласты.
Қырып-жойып қазақты,
Фольбаум¹ шықты кіжініп,
Айдамақ боп соғысқа,
Шетінен тізіп қызығып.
Жандарал қатты ақырды,
Офицерін шақырды.
Күндіз-түні сөйлесіп,
Тапты жауыз «ақылды».
– Ауыл басы бір сыщик²
Жіберсек елге мақұлды.
Бар, сыщиктер, барындар,
Елден хабар алыңдар.
Жорға менен жүйрікті
Ылау атқа алыңдар...
Көнбегенді көндіріп
Күшпен жөнге салыңдар.
Бас көтерген жан болса,
Оқпен тәнін жарыңдар!

¹ Алматының губернаторы.

² Тыңшы, шпион.

Біреу олай сөйлейді,
Біреу бұлай сөйлейді:
– Баланы қолдан бергенше,
Патшаға қарсы тұрамыз,
Өлсек шәһит боламыз.
Ноқталы басқа бір өлім,
Жас баланы берген соң,
Қайтып шыдап жүреміз?!

Кілең қыршын жастарды
Қырғызғанша Германға,
Бала-шаға, кемпір, шал,
Өзіміздің мекенде
Өлген артық онанда. –
Мына сөзді есітіп,
Даладан келді сыщиктер.
Айтып келді білгенін,
Біrer жұма далада
«Саяхаттап» жүргенін.
«Сұры жаман қазақты»,
Көздерімен көргенін.
Патшаға жігіт бергенше,
Жақсы көрер қырылып,
Өз жерінде өлгенін.
Жолықты бізге көп қазақ,
Қайнаған оттай шоқ қазақ,
Ауыл сайын біз бардық,
Ықыласы жоқ қазақ.
Фольбаум тақсыр, жанарал,
Қазақ әскер бермейді,
Бұл сөзіме құлақ сал.
Қанға былғап қолдарын,
Беруге қимай ұлдарын,
Көзім көрді көп қазақ
Серт айтысып тұрғанын.
Мына сөзді есітіп,
Офицерлер бірікті.
«Жаман да болса қазақ көп,
Салса, салар бүлікті» –
Деп жиылып бас қосып,
Патшаға беріп телеграм,
Хабар күтіп тұрысты.

ЕЛДІҢ ҚАМДАНУЫ

Не болса да болды, – деп,
Құрбан қылдық жанды, – деп.
Азар болса өлерміз,
Не салғанын көрерміз,
Аянып мұнан қалғанмен,
Неше жүзге келерміз.
Аянатын не жан бар,
Көп күшіне сенеміз.
Көп түкірсе көл деген,
Алты миллион шырақпыз,
Солар сөнсе сөнерміз.
Егер солар сөнбесе,
Біз-дағы көпке ерерміз.
Атқа мінген азамат,
Ерікті соған береміз.
Айыр, тырна қолға алып,
Фольбаумға бар қарсы.
Соғысайық қозғалып,
Ақ сарбасты сойғызып,
Қымызға елді тойғызып,
Жұрт жиылды айғайлап,
Ырым қылып өзінше
Бір ағашқа ту байлап,
Көп қалайық көтерді,
Бекболатты бас сайлап.

Елге әскер шығуы

Жандаралдар, төрелер,
Бір жерге қосты бастарын,
Патшадан хабар алады:
«Атыңдар да, шабындар,
Қырғыз бенен қазақтың
Бұйрығына патшаның
Мойын сұнбай қашқанын.
Патшашылдар, офицер
Жалаңаштап қылышын,
Суырып қынынан алады.
Құралсыз жатқан халыққа
Ат ойнатып, оқ атса,
Көңілдері толады.
Таң атқанша отырып,
Алматыда төрелер

План құрып қарады.
Ауылға отряд шығарып,
Қызығына қарады.
Сол уақытта ұрыстың
Басталар кезі дәл болды.
Біреудің біреу малына,
Ие болар күн болды.
Патша әскері қазаққа
Күйе болар күн болды.
Айдағаны әскердің
Түйе болар күн болды.
Үсті-басы қазақтың
Қайраған өткір қылышқа
Шие болар күн болды.
Қой қозылар шуылдап,
Тебінгі, тоқым салпылдап,
Шал мен кемпір айтқаны
Жүйе болар күн болды.
Жайылмыс жар шақырып, мал сояды,
Жиылып соғысуға қол қояды.
«Басталық ырым қылып біз бір соғыс», –
Деп шулап қырғыз, қазақ ат қояды.

Ал сонда Жайылмыстың қуанғаны,
Бекболат ішіндегі ту алғаны.
Бұқара қалың халық соңына еріп,
Соғысқа ер азамат дайындалды.

Қару жоқ, қарап тұрып салмақ ойран,
Есте жоқ, қарусыздық шыққан ойдан.
Кісідей тойға барар қуанып жүр
Болар деп ойламайды дүние ойран.

Қолыма қалам алсам сөз келеді,
Құлағың естігенді көз көреді.
Арғынның үш-төрт үйі орта жолда,
Айыспай деген адам кез келеді.

Қайда бара жатырсың, батыр, – дейді, –
Жолдасың болса бері шақыр, – дейді.
Бекболаттың тіктірген туы қайда,
Жайылмыс елімісің ақыр, – дейді.

Бұл сөзге патша әскері ашуланды,
Сұрланып іштеріңе тартты қаны
Жоқтайтын Бекболатты сенбісің деп,
Жазықсыз жазалады Айыспайды.

Офицер қылышпенен салып кетті,

Өткір қылыш шекесін жарып кетті,
Жығылып аттан құлап қалды өліп,
Жаны шықпай, есінен танып кетті.

Артынан шауып келді бір баласы,
Қан болған атасының үсті басы.
Бір солдат жетіп келіп қылыш шапты,
«Первый починға» деп, қылыштапты.
Екеуі екі күндей жатты-дағы,
Қараңғы көр ішінен орын тапты.

Үстіне Үшқоңырдың келді жетіп,
Дүрбімен алыс жерді жақын етіп.
«Жаудың сырын жау білмес» деген бар ғой,
Малышовтың тұрады есі кетіп.

Жайылмыстар ойлайды әр ақылды;
Мыңдар жылап, сол кезде біреу күлді.
Көп үшін мен құрбандық болармын деп,
Қорқыныш жүрегіне суық кірді.

Бекболат білдірмейді көпке сырын,
Қылыш, мылтық күші бар жаудың түрін,
«Жаным, тәнім кем емес Николайдан,
Жарақсыз, жабдықсызбыз, бер ақырын.

Жау келді жабдығы бар қасымызға,
Іс болар қиынырақ басымызға.
Көп жылқыны бұл жауға қарсы айдасақ,
Бір қайда болмас па екен осымыз да?»

Көпшілік мына сөзді мақұл көрді,
Айдасақ көп жылқыны ақыл деді.
Әр байдың жылқыларын айдап кел, – деп,
Өзінің жігіттерін шақырды енді.

Жігіттер жылқы айдауға іздеп кетті,
Сол кезде құралды әскер келіп жетті.
Барады неше жерден мылтық атып,
Қарусыз сорлы қазақ есі кетті.

Кім шығар қарулы қол күресіне,
Оқ тиді Әбіліштің биесіне.
Ту түсіп қолындағы кеткеннен соң,
Ұмтылды жолдасына мінгесуге.

Әр жерден жігіт келді жылқы айдаған,
Екі жүздей жылқыны жолға салған.
Быт-шыт боп қазақ қашты әр тарапқа,

Қарусыз қара қанға батқан заман.

Әскер қайтты жылқыны жолға салып,
Көп қумады қазақты тауға асырып.
Ар жағында бар шығар қара қырғыз,
Деп ойлап, жаман қатты қауіптеніп.

Соғыста талай кісі шығын болды,
Жүз елу жылқы жауға тығын болды.
Европа, Азияны жеңгендей-ақ,
Шуласып жылқы айдады әскерлері.

Әуелі Бекболатты әкетті айдап,
Ат үстінде аяқ, қолын мығым байлап.
Артынан қалғандарын қоса айдап,
Бишара түсті қолға зығыр қайнап.

Ел-жұртым, аман болғын, жамағатым,
Жалғыз-ақ менің болсын жаман атым.
Көп үшін жаным құрбан демедім бе,
Ермек деп біздерді де тапқан қатын.

Ел-жұртым, аман болғын айтқан сөзім,
Құрбандық бәрің үшін жалғыз өзім.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.